

ЮРІЙ ЗЕМЛЯН

ПРАЦЯ

ОСНОВА ЖИТТЯ

РЕГЕНСБУРГ

1946

ЮРІЙ ЗЕМЛЯН

П Р А Ц Я

ОСНОВА ЖИТТЯ

МИ ХОЧЕМО ЧЕСНИХ РОБІТНИКІВ

Druck: Mittelbayerische Zeitung, Regensburg

БУДЬ ВЕЛЕТНЕМ

У ПРАЦІ!

Що таке економія праці?

Шукати в праці доріг і способів, що влегшили б нам найважчу роботу при якнайменшому зужитті робочої сили, продумати та підібрати способи до поліпшення праці, знайти в пору допоміжні сили, продумувати, що треба в праці змінити, щоб більше простим, безпечнішим і кращим шляхом дійти до якнайбільших осягів, які провести економності, щоб оwoчі праці не тратили на якості та кількості, практично та в основах пізнати своє становище в праці, як підходити до кожної найважчої роботи, щоб із насолодою її виконати, які оминати труднощі в праці, як по пляну працювати, щадити час, упрощувати собі роботу, як найменше матеріялу та видатків спотребовувати — це перші основні засади доброго, економічного проведення робітником його праці.

В цьому теж уміцняється питання: як у найважчій праці зберегти собі найдовше життя, як охоронити себе перед каліцтвом та як забезпечити собі роки своєї старости?

Це саме скажемо на прикладах:

В давнині наші прадіди та діди простим, дуже примітивним способом оброблювали

ріллю. Вони не знали залізного плуга, ані добрих зубчастих, залізних борін, сіяли ручно, не потрапили справляти ріллі відповідними й добрими добривами; тимто рілля давала їм за їх працю скупі овочі, малу за плату за важкі труди. Коли дійшло до того, що людина почала поліпшувати свої знаряддя, шукати кращих доріг і легших способів праці, в цьому обрібці ріллі з винаходом залізного плуга, залізних борін, валків до валування ріллі, різних культиваторів, планетів, сівалок, трієрів та безлічі інших господарсько-рільничих машин і знаряддів, — і праця стала легша, корисніша, приемніша, здоровіша, і з працею велетенські осяги в зборі та в жниві збіжжя, городовини, овочів, ягід тощо.

Коли одна пара коней при найбільшій напрузі від вчасного ранку до пізньої ночі зоре та заправить один гектар ріллі, то в цьому самому часі одна добра машина до орання чи до боронування й сіяння зробить вдесятеро більше. При цьому й людина, що веде й орудує машиною, вдесятеро менше викидає зі себе сил (енергії) на всю роботу.

Інший приклад: коли вдвох будемо великий та важкий тягар нести, їхати чи котити під гору або на гору, на це спотребовуємо багато нашого зусилля, перевтоми та енергії, ми виснажимо себе в праці. Але коли цей самий тягар нестиме десятьох, це буде легка праця та вислід однаковий: отже, треба було тягар винести чи двигнути нагору. А маши-

на зробити це ще скорше та без напруги нашої сили. Машиною треба тільки орудувати, розуміється, зуживаючи теж деяку кількість енергії, але й цю енергію, відповідно до якості чи швидкості виконуваної праці окремою машиною, можна по системі змінювати, зменшувати чи збільшувати. Одначе, ніколи сила рук чи м'язів не дорівняє силі машини або машинових знаряддів. На це не треба окремих доказів, що, напр., коваль ніколи не зробить, хоч би при найбільшій своїй вправі та практиці, такої кількості та якості залізних виробів, як це виконає машина чи при помочі машини зроблять руки.

Візьмім далі в праці на ріллі звичайні дерев'яні граблі, так цим примітивним способом проведена праця ніколи не дорівняє праці машинової грабалки, як теж і праця ручною косою не перевищить праці залізної косярки.

Коли до будь-якої будови заставити б одну людину, яка знала б і оброблювати дерево чи мурувати і тесати, гнбтовати та виконувати інші майстерські роботи, тоді треба витратити безліч днів на те, щоб побудувати хату або якийсь господарський будиночок. Одначе, коли до цього самого діла заставимо окремих теслів, мулярів, майстрів та кожний буде собі повірену працю виконувати в своєму фаху, але з думкою про цілість будови, тоді й робота буде під усяким оглядом краща та час, проведений на це діло одиницею, у відношенні до часу праці гур-

тка працюючих людей буде відсотково менший, коротший та само собою ця ощадність завжди виплатиться.

Важна обставина у виконанні доброї праці — це добір знаряддів і всяких допоміжних матеріалів. Коли рубач буде рубати дерево вищербленою, негостреною сокирою, його праця буде важка, невдячна; він може покалічити собі руки, знищити матеріял та в першу чергу темпо праці ніколи не буде дорівнювати темпові праці при допоміжі гострої, доброї сокири. Те ж саме орати тупим плугом рілля — це велика мука. І рілля зле оброблюється, і коні томляться, та й сам орач не має жадного вдоволення, що він зробив роботу та не напрацювався (не партачив!).

Чи можна подумати про успіх праці у фабриці чи у варстаті, де машини без оливи, заржавілі, з поломаними трибами, без регуляторів, без схоронних забезпечень стояли б під рукою робітників? Яке почування в робітника, коли його машина ледве кульгає, криває в ході, непотрібно бряжчить, теліпається, нерівно вдаряє чи пересуває свої відповідні частини? Буде він пильно працювати, коли машина його денервує? Коли машина могла б його скалічити чи руки обрізати? Або кинути кришкою заліза чи іншого матеріялу в голову, в очі? Може робітник скоро, дбзйливо, солідно, видержливо та основно при невідповідних обставинах своєї праці працювати? Коли господарське знаряддя або машина щохвилини псуватимуть-

ся, — чи може бути мова про чисту, безпечну, безперервну, на кращих зразках і більше по-господарськи проведену працю?

Допомічні сили: Подумаймо, що великий підприємець спровадив багато бетону, заліза, каміння, цегол та іншого будівельного матеріалу, але забув, що до цього треба ще інженера-будівничого, майстрів, помічників та інших робітників. Отже, саме накопичення чи нагромадження матеріалів — це ще не дає жадної запоруки, що хмародер чи звичайна шопа будуть на бажаний або передбачений час побудовані. Таксамо кожний фахівець-майстер або фабрикант, що має замовлення на свої вироби чи перетвори, мусить завчасу крім собі потрібного матеріалу придбати, підшукати та підобрати такі сили, що в його ремеслі, фаху, фабриці, на заводі будуть найкраще працювати, дбати про спільне добро та на основі окремого закону дбатимуть про збереження тайн продукції чи нових поліпшень і винаходів у своєму варстаті або заводі праці. Не буде господар на ріллі, чи це мала господарка, чи великі добра, затруднювати в себе в праці шевців, ані кравців, лише фахово-рільничих робітників, не буде теж електромонтер чи механік наймати до свого варстату столярів чи боднарів, лише людей, що обізнані з працею електромеханіка, механіка. Світ сміявся б, якби до парадної карети заставити вола та замість іспитованого шофера веліти їхати автом пастухові корів. Кожна людина по

своєму фахові, по своїх здібностях, своєму знанню та званню повинна знаходитися на своєму місці. Без цього нема мови про економію та успіх з праці. Бувають деколи, — як приповідка каже, — люди, що сокирою роблять годинники, але це не суттєве, тим більше, що сьогоднішня механізація, сьогоднішні нові способи та добір сил до кожного станка, до кожної господарської, промислової, індустріальної та фабрично-виробничої ділянки в першу чергу приймають спеціалістів фахівців, учених, практиків та з природи обдарених даром чи талантом виконувати цю, а не іншу працю. Можна деколи у виняткових обставинах говорити про набір робітників «на око», але така розв'язка не веде до цілі та не дає бажаних і передбачених оwoчів праці. Робітник мусить теж знати, як правильно розділити свою працю, як краще використати свої сили чи зусилля для більшої продукції, як щадити приділений різний матеріал (смавило, олива, засоби безпеки, світляна енергія, погінна сила, паливо), як вихіснувати кожне місце, як щадити час та як разом з допоміжною силою працювати, підносити продукцію та держати в себе при праці лад і порядок.

Як оминати труднощі в праці

Кожний рільник знає, що не треба їхати на ріллю з плугом, коли упав дощ і рілля мокра, вогка або залита водою. Це було б

одне велике видовище, як би плугатар орав забагнену ріллю. Рільник знає, що в таких випадках треба вичекати, щоб сонце ріллю висушило, або треба викопати рови, щоб відводнити ріллю, якщо вода не має спаду, а зайвий час використати на іншу працю, відповідну під ту пору. А чому косар іде косити свою сіножать, як роса ще лежить на траві? Сама народна мудрість розв'язує це питання — «коси коса, поки роса». Так теж і будівничі майстри не підуть будувати на ріці моста, коли велика вода з-під рук вириває їм матеріял, засипає доли під філяри, обриває береги під основи мосту і т. д. З цього висновок, що до кожної праці треба підходити з відкритими очима, продумати до подробиць усякі можливі перешкоди, неупіхи, використати всі добрі вказівки фахових сил, завжди контролювати себе і в кожній праці держати записник та олівець у руці.

Чи може коваль зробити добру підкову, коли в нього зламані кліщі, надщерблений молоток і замість ковала кусок звичайного заліза? Він зірве собі руки, знищить ще більше молоток і кліщі, та підкови не зробить. Те саме буде в кожному іншому фаху, коли робоча сила не буде мати відповідних знаряддів до своєї праці.

Коли ми хотіли б копати глибоку керницю та добути воду, а бралися до цієї праці лише при допомозі мотики чи заступа, то це була б теж безплідна мозольна праця, що

ледве довела б до наміченої цілі. Отже, всякі трдності в праці постають або в наслідок невідповідного підходу до праці, в наслідок неплянової роботи, в наслідок занедбання свого варстату праці, або через брак матеріалів, знаряддів, робітників, помічних сил. Кожну працю мусимо шанувати, з любов'ю приступати до неї, солідно держатися всіх законів, що їх диктує робітничо-фахове життя.

Що значить щадити час?

На це питання легко кожному відповісти: а саме: кожную роботу треба виконати в свою пору. Який то був би рільник-господар, коли б він навесні замість їхати орати свою ріллю, ішов би працювати до лісу або до іншої роботи, що не зв'язане з його варстатом праці? Чи багато рілли він впродовж дня зоре, коли буде приставати що хвилини та направляти свій плуг або розмовляти зі своїми сусідами-плугатарями?

Чи майстер при своїй машині у фабриці зробить багато, коли його машина (нпр., ткаляня) щораз буде зривати нитку або замотувати пряжу?

Чи шофер, що веде своє авто, проїде далеко дороги, коли його мотор переставе що хвилини працювати?

Чи пекар спече багато доброго хліба, коли він не напалив до відповідної температури в пекарняній печі?

Чи прачка випере добре білизну, коли во-

на не приладить собі завчасу гарячої води, мила, соди тощо та не візьметься до своєї праці?

Чи годинникар направить добре годинник, коли замало буде для його ока світла у вар-статі?

Чи не краще порізати грубе дерево на тар-таку пилою на дошки, як різати руками? Хто скорше та краще виконає працю? Ма-шина чи людина руками (пилою в руках)?

Дехто міг би сказати, що не кожную робо-ту можна зробити машиною та що машина виперла людину з праці і спричинила без-робіття. Це правда, давніше так воно було. Але сьогодні йде в кожній ділянці, чи це буде рільна господарка, чи промислова, чи військово-фабрична, вдсятеро збільшене зма-гання якнайбільшої, якнайкращої та як-найшвидшої продукції під кожним оглядом. Отже, не лише матеріял, засіб, але й час — це джерело економної праці.

Тимто треба працювати завжди з годинни-ком у руці; впору скоро на означений час.

Як працювати легшим способом?

Кожний робітник знає, що краще йому працювати, коли він має всі знаряддя під ру-кою і не мусить довго шукати ані матерія-лів, з яких він робить назначені речі (части-ни машин, різні предмети тощо), ані теж не мусить щохвилини бігати з кімнати до кім-нати за різним приладдям, якого йому кон-

че треба до праці. Коваль не буде бігати до крамниці по молоток, коли в нього на ватрі гаряче, до червоного розпечене залізо; електромонтер не розлучуватиме електричних проводів, що дають світляну силу для всієї фабрики чи камениці або багатьох кімнат, у яких люди працюють, коли не буде мати всіх засобів, які йому потрібні, щоб направити зіпсоване світло (спалені проводи, кабель, ізольовані дроти, затички, кнопки тощо).

Чи не краще друкареві складати на машині-лінотипі чи іншій друкарській машині рядки та з цих рядків ламати газетні або книжкові сторінки, оголошеневі та інші друки, аніж ручно складати з окремих черенок окремі рядки та з них творити сторінки? Багато легше, краще, дешевіше та вдячніше працювати на машині, як те саме робити руками. В машиновій праці крім тої користі, що легка праця, ще й та прикмета, що така праця не томить і дає вдовolenня.

Що сказали б люди в селі, як би робітник замість везти з лісу дерево на возі, тягнув дерево за ланцюг дорогою до дому? Або, як би боднар хотів дерев'яні дужки на бочку вижолобити кишеньковим ножиком? Чи не було б смішно, як би в копальні вугілля робітники носили вугілля в мішках на хребті, замість електричною колейкою або кінними возами перевезти видобуте вугілля до магазинів чи іншого складовища.

«З мотикою на сонце поривається», — смі-

ялися б люди, коли б дехто приневолював себе чи свого робітника не машиною, або хоч косою, але кухонним ножом зрізувати на широкому лані збіжжя. Або якби дехто, що ніколи не вчився, ані не бачив добре, як фахова сила виконує якусь працю та якими засобами, хотів ту саму річ чи працю зробити без фахової освіти і знання, без помочі потрібних до цієї праці знаряддів тощо.

До кожної праці треба відповідного способу, окремих знаряддів та окремої фахової підготовки. Треба робити те, що знаємо найкраще! Тоді кожна наша праця буде легка.

Плян у праці

В кожній фабриці, в кожній копальні, в кожному підприємстві, в кожній господарсько-економічній ділянці водиться так, що одні люди назначують програму праці, а інші по їх вказівкам виконують працю. У великій фабриці залізних возів одні робітники роблять кола, другі скручують осі, а ще інші роблять підпори, ресори, далі лучать обидві осі зі собою, допасовують кола, поперечні в'язання, оковують дишель, обертні; ця праця йде швидким темпом, зручно, вправно, один робітник не перешкоджує другому та в цей спосіб росте продукція і в парі з нею росте більше запотребування на добрий товар.

В копальні глибоко під землею одні вуглекопи, що перші стоять під камінною стіною,

вертять у твердій кам'яній скелі залізними сверлами отвори, закладають у ці діри запально-вибухові патрони; вони після вибуху, коли сила розриву розмете вугляну брилу в кусні, відходять далі до своєї праці, та вслід за ними йдуть інші вуглекопи, що на залізні візки накидають вугілля, визбирують це дороге паливо та передають свою працю черговим робітникам. Ті знову робітники або відвозять нагромаджене вугілля до збірниць, або сортують по якості, і тоді перевозять в окремі склади, магазини, щоб по сортам вибране вугілля пересилати в дальшу дорогу, до міст, до фабрик, на кораблі і т. д. Що було б у копальні, якби нефакхові робітники бралися до стріляння, а майстрі мусіли збирати лопатами вугілля?

Чи початкуючий учень у шевця може краяти на верхи шкіру, коли він цього ніколи не бачив і не вчився штуки краяти шкіру на чоботи, черевики, півчеревики? При такій роботі не лише шкода часу, матеріалу, але й усяких заходів, щоб із неправильно покраєних кусків «зліпити» чобіт. Так, отже, майстер-краєч мусить верхи краяти, шити, набити їх на дерев'яне копито, і щойно тоді помічник чи термінатор майстра може виконувати дальшу роботу.

Пляну треба придержуватися в кожній праці, цієї штуки треба вчитися, в розумних майстрів питатися, самому брати завжди участь у розбудові праці, свої спостереження не держати «за пазухою», але співпрацю-

вати з друзями праці, з машиною, студіювати та простудійоване добре собі запам'ятувати. Ніколи не працювати «з дня на день».

Здоров'я працюючих і робітників

Ніколи найважча та найдовша праця не пошкодить людині стільки, скільки злі, невідповідні обставини праці. По найважчій праці можна відпочити і сили знову вернуться. Але працюючи довше серед недобрих, серед поганих обставин, людина, хоч би зразу найкраще здорова, може з ходом часу занедужати або й у наслідок недуги стати зовсім нездідною до праці.

Є різні чинники, що діють добре або погано на здоров'я робітничих сил. Уже сама природа визначила свої закони, що по весні чергується гаряче літо, потім іде осінь, а по осені зима. Так, отже, в кожній порі є інші обставини праці. Тепло, гаряче, зимно, вогко, мокро, далі ранком, уполудне, вечором, уночі, впродовж дня, впродовж тижня, місяця, року — це треба мати на увазі, коли та як підходити до праці. Тепло чи легко до праці вдягатися, яких охоронних засобів уживати, як себе берегти перед різними небезпеками в часі праці, як уважати на своє вбрання, на свої руки, ноги, очі, голову, серце, легені при такій роботі, де перероблюються різні хемічні речовини, як позодитися в праці на вільному повітрі, в замкнених варстатах, у копальні, у лісі, під землею або

під водою, на рівнині чи на горі, на риштуванні, на високих драбинах, у домах або каналах, при чистій роботі, при гарячих відливах із заліза, при обробітці твердих матеріалів, при двиганні важких тягарів, переносуванні скринь, бань, тоболів, при трійливих газах і випарах, при великому гаморі, вистрілах тощо; як забезпечити шкіру перед попеченням гарячими твердими та й пливкими матеріалами, як хоронити очі перед сильним світлом, перед надмірною темнотою в праці, перед різними вонючими, неприємними парами, в наглих, непередбачених випадках і т. д. — це основні питання при збереженні здоров'я працюючої людини. В парі з цим зв'язане питання, як зберегти довгий вік та мати легку старість. Окремих прикладів не треба на те, що там, де гаряче працювати, не піде до роботи робітник у кожусі; там, де вода по коліна, він одягне гумові чоботи; де сипляться та до очей скачуть іскри чи тверді, але гострі порошокки, відламки, відпадки, там треба забезпечити очі охоронними склами-окулярами, те саме при сильному світлі; коли газ або вонюча кисла пара повітря давлоть груди, треба вдягнути на голову охоронну маску, руки, ноги і т. д., забезпечити відповідними до даної праці гумовими чи шкіряними або сукняними рукавицями.

А найважливіша та перша й основна справа: на випадок найменшого занедужання чи запідозрення у хворобі чи недузі піти негайно

до лікаря. Кожну хворобу легко вилікувати в перших початках. Перед лікарем треба бути щирим, бо лікар — це приятель, а не ворог хворої людини. Зокрема треба це знати, що існує окреме правне унормування праці та збереження здоров'я всіх працюючих. У кожній фабриці та заводі є підручні аптечки на перший випадок, а далі влада, яка вона не була б, установляє норми, що строго обов'язують і установи праці і самих працюючих. Треба дбати про себе, про своїх друзів у праці, вчити один одного гігієни та гігієнічного способу праці, їжі, відпочинку та всього свого життя. Не даром каже українська народна мудрість: «Як собі постелиш, так і виспишся!» А старинні римляни казали, що в здоровому тілі — здорова душа.

Українська душа мусить бути здорова! Про збереження її в здоров'ї дбаймо всі самі про себе.

Завдання робітника

Не будемо розділювати робітництва на окремі категорії, групи та їх призначення. Однак, окремі завдання мають фізичні, окремі умові робітники. Вони одні з одними працюють, співпрацюють та разом творять велетенську машину, яка своїми трибами взаємно зазублюється, в'яжеться, творить одну цілість, а та цілість — це великий робітничий світ, сильний працюючий організм.

Його першим і головним та основним завданням є — наче під найкращу в світі будо-

ву покладений вугольний камінь — праця-робота-діло.

З працею нерозривно зв'язаний обов'язок. Тим то праця разом із обов'язком — це рушійні сили, що при їх помочі ще старовинні єгиптяни побудували віковічні піраміди, дали людству техніку, розбудову міст, заволоділи всею сушею, морями та зокрема стали володарями повітря. Вони підчинили собі та кинули під свої ноги грізні сили природи, притягли їх на свої услуги і дали їм інші напрямні.

В цій велетенській праці і при перелицьовуванні старого дикого світу на новий, культурний, повний всяких угодінь, полегш, світ нового ладу, поступу, розквіту при розбудові того, що ще вчора здавалося неможливим та не до виконання, брали участь два головні чинники, а саме голова — мозок та руки: м'язи людини. Одні з другими разом працювали. З того всього ясно, що завдання робітника незвичайно важливе, як завжди важлива і його праця. Але в цьому покладені основи, що криються в дисципліні, слухності, точності, чесноті й гарті — бажанні творити. А всі ті чесноти очолюють два пламенні слова: Хочу — мушу!

Твердий закон праці не знає жадних перешкод: для людини, що сказала собі рішуче «Я дійду до своєї мети, осягну свою ціль», нема нічого неможливого. Про таких людей розкриває перед наші очі чудові картини найкраща вчителька людей — історія.

Світової слави вчений лікар, Роберт Кох, все своє життя просидів над мікроскопом при досліджах; він не мав часу на родинне життя; ані не цікавився світом. Його світ — це були невідомі досі неспросліджені животинокки, що він їх віднайшов у плювотині недужого на чахотку. І так, овочі його муравьиної, довголітньої праці стали сьогодні на слугах медицини, яка знає вже тепер, як тавитися до недужого на туберкульозу.

Або такий учений Жан Гук (Hook), що продовж усього свого життя студював і юбувався у штуці виробу та власноручного ліфування побільшаючого скла (він перший зробив мікроскоп), аж доки зовсім не тратив зору. Чи ця людина не заслужила собі своєю працею на безсмертне ім'я? Що арта сьогоднішня наука або техніка без ього винаходу? Скільки мільйонів людей айшли працю завдяки цьому винаходові та кільки мільйонам людей продовжує медицина життя? Чи можна собі сьогодні уявити життя без годинника, без авта, без залізничі, без парової машини, без електрики, без ітака, без підводних суден, без радія, без елефону?

Які епохальні е різні винаходи, що привели до поліпшення в кожній ділянці нашого життя, таке велетенське значення робітничих сил, що стоять на услугах науки, техніки, промислу, торгівлі та всякої іншої праці ля добра людини.

Робітник і дисципліна.

Коли відозветься фабричний гудок, кожний робітник знає, що його місце за його станком. Це байдуже, яка його праця: при моторі, при ковалі чи при кермі — кожний мусить дбайливо в означеній годині пускати в рух свою машину, своє коромесло чи брати в руки молот, кліщі та інше знаряддя. Праця почалася, фабрика йде, гудуть мотори, свищать гудки, біжать кола, обертаються, довкола кружляють паси, линви, підносяться догори або падають в долину важкі залізні крани, словом, у фабриці кипить праця. А це діється завдяки тому, що кожний робітник на своїй стійці, при варстаті, на призначеному місці. Як зуб за зуба тягне велику машину, так робітник біля робітника є рушієм залізно-машинового життя. Робота на час, впору зачата, ведена та закінчена — це головна основа успіху. Найкращий годинник перестане ходити, коли в ньому зіпсується найменша річ. А чи може працювати фабрика, коли робітники спізнялися б до своєї праці, виходили в часі праці та залишали машину саму собі? Кожна машина перестає працювати без відповідного нагляду людини, буде зле виконувати свою роботу. А коли одну велику машину обслуговують десятки робітничих сил і один чи більше робітників самовільно залишають машину саму собі, то машина може ще й побити, покалічити багато інших робітників, поломити

свої триби, кола, порвати трансмісійні тягла або зруйнувати весь фабричний об'єкт. Може постати легко в наслідок такого занедбаня вогонь, що перекинеться скоро з місця на місце; може згоріти та попалити багато людей, навіть цілу фабрику. Коли ж у якійсь фабриці виробляють вибухові матеріали тощо, то може навіть ціла вулиця вилетіти в повітря і тисячі людей залишитися без даху над головою, не кажучи вже про сотки ранених та вбитих. А це завинила одна людина, що самовільно або спізнилася до праці, або занедбувала свій обов'язок у часі праці, або ще в ході праці, не повідомивши нікого про свою хоч би хвилову найкоротшу неприявність, залишила машину без опіки. З цього бачимо, яка колосальна відповідальність кожного робітника не тільки за себе, за своє здоров'я та своє життя, але й за долю своїх друзів праці, за складові частини фабрики, за добро та майно всього підприємства. Тим то право дисципліни незвичайно строге, але й одночасно дуже корисне тоді, коли всі робітники як слід його вивчили, пізнали, коли його шанують та ніколи ані на крихітку хвилини не забувають про вагу та значення й відповідальність, за це важливе слово — дисципліну.

Дисципліна — слухняність, воля підпорядкувати себе під вищі накази, вказівки, поручення, самого себе в цьому держати та берегти і друзів праці вчити, повчати, пригадувати, що цих добрих прикмет доброго ро-

бітника напаминати — це перша буква в робітничій життєвій книжці.

До цих прикмет треба зачислити теж точність, бо без точности нема дисципліни. Ані рільник на ріллі, ані городник у городі, ані будь-який фаховий робітник у фабриці, в копальні чи при великій або малій будові, ані найчорніший робітник не зроблять ніколи добре найменшого діла, коли завжди не будуть пам'ятати, що в точності велика сила. Яка ж це чудова річ мати в собі вдоволення та переконання про свою точність, про цей великий скарб. при помочі та завдяки якому людина стає характерна, добра, велика! Краще теж у кожній обставині заслужити собі від керманців чи наставників і від своїх друзів праці на признання, на похвалу, на добре ім'я, на вирішення — оце ж людина точна і під кожним оглядом на своєму місці! До того ще з цим зв'язані матеріальні користи. бо точний, солідний, обов'язковий та слухняний робітник завжди буде прикладом для інших і як передовик у праці одержуватиме перше місце та крашу нагороду за свої труди. Таких точних робітників треба нам якнайбільше, їх треба виховувати, вести й показувати, де знаходити цю велику чесноту-прикмету, як виробляти свій характер, як його сталити та як своїми прикметами промінювати серед моря чужих робітників. Українські робітники повинні собі й під цим оглядом взаємно помагати, щоб заслужити собі на добре ім'я в широкому світі.

Робітник і чеснота

Чому кожний робітник повинен бути чесний? Чому цього домагаємося від людей, які важко працюють, чому хочемо в кожній людині бачити правдиву людину?

Що нам відповідають на ці питання приклади з нашого щоденного життя? Чи ми маємо основу завдавати таке питання, чи треба цю точку залишити в спокої?

Ось принесла якась жінка до шевця кусок шкіри на дитячі черевики до направи. — Зробіть мені, пане майстре, ці черевики до неділі, я хочу піти в неділю з дитиною до церкви, інших черевиків не маю, і шкіру ледве за великі гроші роздобула: будьте ласкаві, зробіть мені цю роботу добре і скоро. Швець приймиз роботу, але дав іншу, гіршу шкіру, зачорнив її добре воском, щоб не було пізнати, з якого кусня шкіри направлені черевики. до того ще не зробив своєї роботи, хоч прибіцяв на неділю, але аж на чергову середу. Чесний він, цей майстер-швець? Добре зробив чи погано?

Інший приклад каже, що господар наймив наймита косити сіножаті, а сам лишився в хаті, тому, що мав важнішу роботу. Наймит, добре поспідавши в доброго господаря, пішов у поле, перекосив кілька покосів, щоб здавалося, що він уже почав працювати, а далі сховав свою голову в тінь і здорово хропів та спав. До того він згодився з господарем не від сіножаті, але до вечора косити.

Проспавши отак смачно добрих кілька годин, наймит устав і легко, щоб себе не перетомлювати, косив далі сіножать. Вечером він з'явився по свою заплату. Господар, що нічого не сподівався, вірив на слово своему робітникові, до сотика заплатив йому гроші, і робітник спокійно пішов собі далі. Чи він чесно поступив, ошукуючи господаря, чи він вартий похвали? Чи він добра людина, з якою можна далі співпрацювати?

А що зробили б люди з купцем чи з фабрикою, як би замовили для себе та на свій час дорогий товар чи дорогі вироби, а фабрика злегковажила б собі, забравши згори гроші своїх відборців? Може існувати така фабрика? Чи далеко веде дорога оццтва, визиску, брехні, обману, крадежі, грабунку, бандитизму?

Чесних і ще раз чесних людей та робітників нам треба!

Хочу працювати, хочу творити!

Безробіття — це страшне слово! Його вагу розуміє тільки той, що довгий час шукав заняття. Нидіти без праці, це гірше, як найважча недуга; нудьга морочить людину, журба зганяє сон з очей, турбота не дає спокійно жити. Хто мусів сидіти в тюрмі або в габорі без праці, той найкраще знає, які важкі терпіння людина переживає, як страшенно довжиться час, як усякі думки роєм налітають на голову. Справді: без праці не хочеться жити!

Був такий випадок, що одного залізничника звільнили з праці. Його звільнили тому, що він був уже літня людина, мав пригуплений зір і добре вже не дочував. Його влада признала йому на старість забезпечення. Він міг спокійно жити, нічим не журитися. Але мешкати не вільно йому було в залізничній будці тому, що прийшов молодший працівник та заступив старого на його стійці. Старець виїхав на село, де перший день проминув йому ще сяк так, але чергового дня він почав скаржитися на заворот голови, ноги й руки в нього тяжіли та й серце здавалося — не рівно скорчується. Дальші дні поклали старця до ліжка, всі думали, що він уже буде вмирати. Але коли прикликали доброго лікаря, він оглянув недужого, глибоко призадумався, випитався його про все та велів йому вернутися на своє старе місце праці, в те середовище, що довгі роки було душею його праці. Старець відразу прозрів на очі, встав із ліжка та поробивши різні заходи, вернувся до своєї давньої праці. Так, наче яке чудо сталося — він не лише скоро видужав, але ще довгі роки добре працював на своїй стійці та не одного доброго навчив своїх молодих приятелів-робітників. Що ж було причиною його недуги? Ніщо інше, тільки брак праці, старець не чув на селі ані гудка поїзду, що до нього привикнуло було його вухо, ані таракання залізних коліс, і не зустрічався з людьми свого фаху. Це все впливало від'ємно

на його душу і він, нудьгуючи без роботи, не міг зжитися зі своїм безробіттям; він не міг стерпіти, що день так довго волічеться; що сон у ночі не клеїть його повік та деякі журливі думки морочать його голову. Коли ж він знову побачив залізні рейки і поїзд промчав перед його очі, а голосне гудіння машини прорізало повітря, в старця з радості зап'яніли очі, він весело всміхнувся, розпогодив своє чоло, випростував свій ріст і працював щасливо ще довгі роки. Праця вернула йому сили, спокій, здоров'я, бажання ще довго стояти на своїй стійці. Старець знайшов у своїй праці благословення, це зробило його молодим, життєрадісним.

Інший приклад повчає нас, яке завзяття родиться у людини, що хоче дійти до своєї мети. Ми знали одного молодого українця-лемка, що від бідних батьків не мав жадних засобів до науки, а праці на його батьківській ріллі не вистачало на руки його батьків та старшої рідні. Хлопчина нудьгував у своїх зелених лемківських горах; його не тішили ані друзі, що кликали його в ліс на поляну пасти громаду овець, ані всякі їхні ігри. Він ходив і блукав по селі, стояв на розстайних дорогах на когось вчікував, йому завжди здавалося, що якийсь внутрішній голос кличе його; деколи він думав і майже на яві відчував, що чиясь рука бере його за рамя та веде його до якоїсь скарбниці, де він знайде великий скарб і за цей скарб здобуде він для себе кращу долю. Хлопчина

відчував своєю душею, що прийде день, у якому рішиться його доля. Коли ж знайшлися люди, що спрямували хлопчину до садівничо-господарської школи в Милуванні, він повними пригорщами черпав знання та здобув у короткому часі перше місце в школі серед великого гуртка своїх друзів. По повороті в рідні сторони він далі вчився, працюючи над собою та приєднуючи до себе гурток своїх ровесників. Кипіла праця в гуртку, щезнули із садів усі верби та овочевими деревами зазеленіли придорожні рови. Село вдягалось в нову сорочку, впарі з цим ішло змагання, хто виплекає кращі городовини, хто досягне більший урожай, кому рілля найкраще зародить. Мотором-рушієм цього змагання був недавній хлопчина, Михайло Н., що на основі своєї практики і досвіду написав ще й книжечку, щоб поділитися наукою зі своїми братами та старшим колом читачів. Воля та бажання творити вели його завжди вперед, і хоч тверда була його дорога, однак кожний неуспіх, кожна перешкода ще сильніше його підбадьорювали, ще більшої охоти додавали йому до праці. Завзяття в нього росло і заставило його до діла, до праці.

Праця дає вдоволення, праця дає силу перетривати найважчі хвилини в житті людини, праця сталить м'язи, гартує душу; вона різьбить характер, веде людину до її призначення.

Малі мурашки від ранку до ночі безупину

носять малі стеблинки, камінчики, складають їх одну на другу, будують, ладять своє житло. Коли злобні руки збурять їх працю, вони наново, ще з більшим завзяттям, із кращим поспіхом беруться до своєї роботи, спішаються, вертаються, роєм біжать по нові свої матеріяли, двигают великі тягарі, пересувають їх уперед і за якийсь час їх будова знову стоїть на відповідних основах. Скільки людина може навчитися від малих машок?

Скільки ми бачимо одиниць, що хоч убогі, але постановили своєю працею дійти до майна, і скорше чи пізніше доходять до своєї мети! Скільки тисяч нашої старої еміграції, що виїжджали аж за далекі моря, довго трудилися, важко працювали в копальнях, глибоко під землею, у фабриках зроблювали свої руки та ноги, а коли їм пощастило, здорово верталися до старого краю, докупували ріллі, будували нові хати і далі спокійно господарили. Були й такі, що їхали далеко від рідної хати за позичені гроші, наймалися до праці, щадили і в скорому часі присилали позичені на дорогу гроші та далі працюючи й живучи ощадно, верталися додому теж не з порожніми руками. До того кожна людина, що бачила світ, лад і порядок у світі, інше як у хаті життя, вчилася краще в світі працювати, набиралася гарного досвіду, а з досвідом і краще розуміла свою працю.

Часто можна бачити в наших селах хати,

криті бляхою або хоч гонтами. А коли запитати: — Звідкіля ви, господарю, придбали гроші на це дороге покриття хати й господарських будинків?, — на це почуємо відповідь: — У світі я доробився моїми руками цього маетку. Важка була моя праця, але я держався твердо; сьогодні мені легше і можу під старість спочити.

Не будемо зокрема говорити про акордову роботу, про акордівку, бо це само собою залежне від основ праці та бажань і працедавця і самих робітників. Байдуже, якою працею збагачуватимемо наші руки — на нашому шляху завжди повинен стояти дороговказ: «Праця веде до багатства, праця ушляхетнює, вона з ледаря робить добру людину».

Коли в одному місті притягнули в'язнів до праці, то ці нещасні люди, замість нидіти без сонця та повітря, мали змогу ходити працювати на поле та до фабрики і половина з них легше перенесла свою кару. До того в часі побуту в тюрмі було вдесятеро менше нарікань на службу, на в'язнів, на злі їх звички. Зате коли в іншій тюрмі не дозволено ані на хвильку виходити в'язням на свіже повітря і всі вікна в тюрмі заслонено дошками, щоб денне світло навіть крізь щілину не продісталось до середини келії, то між в'язнями зросло бунтівництво, вони кидалися сторожам до очей, зчиняли бійки, бучі, і треба було аж крісом утихомирювати та приборкувати їх гнів, злість та інші при-

страсті. Найважча кара — це не дати людині праці й не дозволити працювати.

В праці забуваємо буденне горе, праця сама відсуває від людини журливі думки, праця стелить шлях до щастя. Який же щасливий той батько, що має добру працю та може стільки запрацювати, щоб дати своїм дітям на вдержання, на науку, на вищу освіту! Чи треба йому більше до щастя, коли його сини вернуться здорові з добрими свідоцтвами або з дипломами покінчених наук, з університету та щиро, як рідні діти, привітають свого старенького, згорбленого від праці батька та порепані й чорні від сонця руки матері пригорнуть до своїх уст? Існує краща заплата за працю? Чи не варто жити й безупину працювати? Працювати, працювати, — як сказав Франко, — та в праці сконати!

В одній матері син пішов на війну. Сама мати вдова залишилась у хаті і зразу вся охота працювати відпала їй від серця. Але коли по якомусь часі вона одержала листа від свого сина, що він здоровий, що щасливо перейшов перше вогняне хрищення на полі бою та за це одержить відзначення, а до відзначення за свою хоробрість дадуть йому довшу відпустку, — мати забула про своє горе, вона, як ластівка, кинулась за роботу; і хату чисто підмела, і піч побілила і вікна промила, і далі всю ніч молола збіжжя на жорнах, щоб синові спекти доброго хліба. Вона стояла біля жорен і щиро, сердечно дякувала Господеві за цю ласку, за опіку над

її сином. І дійсно Бог дав їй щастя бачитися зі своїм сином, і старенька мати довго ще прожила собі на радість і своєму синові на щастя.

Крім щоденних вимог і причин, що люди-на живе, потребує їсти, вбратись, мешкати, дещо собі купити чи набути, праця заставляє ще людину з вищих причин глядіти на своє призначення. Обов'язок — свята річ, але в праці треба ще бачити свій нарід, бо кожна нація залежна від кожної одиниці, від праці рук кожного зокрема та всіх громадян у гурті. Так майно й добро одиниць і всієї збірноти творить народне чи національне добро, як теж сума праці всіх громадян дає основи або ще краще підклад золота і самоцвіту під велике майно нації. Багата та нація, що має працьовитих громадян.

«В поті чола будеш трудитися» — сказано в св. Письмі. Але за цей піт тобі, хліборобе, земля буде родити пахучий хліб. А тобі, робітнику, за варстатом, твоє серце вдячне буде за труди твоїх рук і твоїх м'язів.

Важко вам, усі працівники, було б жити на цьому великому світі, але у вашій природі поставлене знам'я, що веде і велить вам у пошані стояти за Вашим бажанням творити. Ви будете завжди голодні праці, бігти будете за зовом крові, що нестримною рікою розливатися буде у ваших серцях і нові шляхи стелитиме для вас на вашій мандрівці. — Чи Колюмб відкрив би Нову Землю, якби в його серці не жевріли святі вогні

творити? Чи Едісон, Ньютон, Фарадей, Торічеллі, Марконі, чи десятки інших учених, дослідників дали б людству стільки різних винаходів у техніці, фізиці та інших ділянках науки, якби їм не просвічувала ідея чину? Чи Олександр Великий, Ганнібал, Наполеон або інші великі мужі всесвітньої історії могли б на полі бою довести до велетенських осягів, якби вони, маючи на першому пляні добро своєї батьківщини, не присвятили себе самі і свого життя для великих справ рідних країн? Чи стояв би найкращий вояк відважно на фронті, якби він не був у переконанні, що за його плечима його батьки, його рідня, свояки, знайомі та всі країни можуть безпечно виконувати свої обов'язки, трудитися та працювати для спільної перемоги?

Знаємо, що кожна людина вже з малої дитини хоче мати свої речі, своє менше чи більше майно, яким вона сама хоче орудувати, опікуватися та почуває себе його виключним власником. Коли людині щонебудь відобрати або чогось не дати з того, що їй слушно чи правно належить, тоді вона почуває себе покривдженою, каже що її використовують, ошукують або поступають супроти неї злобно чи хитро.

Коли ж людина хоче мати своє власне майно, вона знає, що до цього веде дорога праці. Отже, одне бажання в'яжеться з другим, і воля творити виявляється в бажанні бути паном — власником цього чи того. І

первісна людина, що хотіла їсти, мусіла або високо пнятися на дерево по овочі, або ловити рибу чи полювати на дикого звіра. Отже, вже ця людина відчувала, що без праці нічого нема. Самими ж падалницями важко жити! То ж зі зростом поступу ішло всюди вище бажання краще жити, вдягтися, будувати кращі житла, оселі, села, містечка, міста, це ж знову в своїй основі мусіло в головному спиратися на бажання робити, діяти, працювати, будувати. Руками мільйонів робітників будується великий світ і головами мільйонів іде вперед поступ.

Вчитися працювати

Робити роботу, працювати, тривати в праці — це ще не все, що дає признання для доброго працюючого робітника. Уміти, потрапити та виконувати свою, собі повірену чи назначену працю так, щоб дійти в цій праці до найбільших і найшвидших та найкращих осягів, подвоїти, побільшити вдесятеро осяги своєї праці, якнайшвидшим темпом ще швидше зробити сьогодні ту працю, що її швидко вчора викінчено, не змарнувати ані одної, хоч би на перший погляд зайвої хвилини чи нагоди в праці, зужити якнайменше матеріялу в праці, щадити якнайбільше допоміжні сили чи матеріяли, але в головному не збільшувати своєї праці (а саме при однаковому зусиллі йти до щораз кращих осягів!) — цього треба вчитися!

Як учитися робітник? Робітник знає найкраще, що діється з його машиною при праці. Як треба цю машину наоливити, щоб вона легко ходила, що змінити в цій машині, щоб вона простішим способом, безпечніше та скорше виконувала роботу — отже й збільшувала свої осяги? При кожній машині треба стояти й думати. Кожний робітник може багато допомогти своєму підприємству, коли буде співпрацювати з керманічем чи інженером або майстром фахівцем у фабриці, копальні та в різних промислових і робітнях.

Кожний робітник практикує

Хто добре працює, співпрацює та відкритими очима стежить за своєю працею чи за оборотами своєї машини, той одночасно вчиться і практикує. Він пробує, дивиться, призадумується: чому стільки, а не менше разів треба при машині зігнутися, перехилитися, посягнути руками, обернути головою?

— Може треба заставити інакше світло?

— Може побудувати довшу ручку в машині?

— Може прикоротити доставу — довіз матеріалу до роботи?

— Може зробити слабші гудки -- сигнали?

— Може ближче присунути машину?

— Може задалека дорога до чергової машини?

— Може замало та заповільно біжать кола?

— Може одного чи другого робітника поставити за іншу машину?

— Може якісь інші труднощі збережуть біг машини?

— Може легше буде зробити цю роботу, коли на місці буде друга машина?

— Може дещо змінити в самому пляні?

— Може далось б щадити час?

— Може піднести якісь вироби?

— Може було б бажаним зремонтувати машину?

— Може сказати технікові чи інженерові, що рух машини замалий та як його прискіпати?

— Може та чи інша людина при машині (при якій) може краще та скорше працювати? (Чому?)

— Може окремі частини машини не добрі?

— Може бажаєш кращих підручних знаряддів?

— Може по Вашій думці непрактичні деякі знаряддя (які, чому, як їх привести до ладу)?

— Що думаєш про свою машину?

— Чому не можеш у повному використати праці своєї машини, що зробити, щоб це не продовжувалося?

— Чому машина нової системи була б краща та робила б кращу працю?

— Як краще треба переховувати машиніві частини?

— Які хиби має машина, що з нею зроби-
бити?

— Які поправки, поліпшення чи зміну ча-
стин?

— Як забезпечити машину, щоб вона була
під безперервною опікою?

— Чому треба та можна щадити матеріял
до чищення та миття машини?

— Як щадити електричну силу (інші по-
гінні)?

— Чи можна б зужити менше матеріялу?

— Чи з відпадків не можна б мати кори-
сти?

— Як легко розбирати та складати ма-
шину?

— Чи не можна б у наслідок дечого змен-
шити причину, що машина викидає багато
відпадків?

— Як берегти себе перед випадками?

— Яких засобів при цьому вживати?

— Як безпечніше працювати?

— У яких відділах фабрики?

— Яким шляхом дійти до кращої госпо-
дарности?

— Чи дещо додати або змінити в загаль-
ному пляні?

— Як збільшити співпрацю із сусідніми
відділами, з іншими підприємствами?

— Що можливе в доставі, перевозі, пере-
ношенні, підношенні, двиганні тягарів?

— Що можна заступити іншими засобами?

— Що зробити, щоб не було жадних ви-

падків при транспорті, на дорозі з праці та до праці?

— Як берегти тайну свого виробу перед чужими?

— Чому треба в праці зберігати мовчанку та не перешкоджувати іншим у праці?

— Чому кожна людина повинна стояти на своєму місці?

Практика і навчання

В парі з працею-практикою робітника у фабриці, в заводі, в промисловому осередку, як теж і на ріллі, мусить робітник учитися безперервно своєї праці. Це навчання обіймає і практичну і теоретичну сторінку. В першу чергу треба пізнати знаряддя до праці, свою машину, привикнути до неї, заволодіти її життям та дбати про те, щоб не робити похибок, задержок у праці. Отже, щоб правильно працювати, треба ощадно виконувати всі рухи, своєї машини, щадити машину та засоби праці; дбайливо орудувати машиною та всім знаряддям; змагати до найкращої продукції; пізнавати причину та користі з праці машиною; в сумнівних випадках шукати ради; основно запізнатися з будовою машини; коли вчити другого, треба вміти самому;

Практично: як із матеріалом і машиною орудувати, знаряддя та їх спосіб уживання, пристосування.

Теоретично: основно пізнати осередок пра-

ці; так довго вчитися, аж уся потрібна наука буде — як кажеться — в малому пальчику.

- а) Точно працювати, щоб навмисне не робити задержок у руках машини, в темпі машини.
- б) Працювати при машині без знаряддя та зі знаряддям у руках.
- в) Держати лад і чистоту в праці та в часі перерви.
- г) Берегти машину перед зіпсуттям, запо-рошенням.
- г) Учитися чистити машину.
- д) Змагатися за користь та якість виробів у праці.

Машина є знаряддям у руках людини, але ніколи не може бути рушієм людських рук і м'язів. Це само собою зрозуміле, що початкуючий робітник мусить деякий час (залежно від його вроджених здібностей та від волі й охоти вчитися практикувати) приглядатися рухам і способові (системі) праці кваліфікованого, обізнаного з машиною робітника-фахівця; зразу він буде помічником, але добре пізнавши працю, сам іде за машину та далі практикуючи, веде машину і працює. Без теоретичної підготовки не можна відразу ставати за станок, хіба в надзвичайних випадках, нпр., коли треба хвилево заступити майстра чи його в праці виручити.

Треба навчитися орудувати машиною:

як брати за корбу, як пускати в рух машину, як прискорювати або зменшувати біг ма-

шини, як довести машину до того, щоб вона найшвидшим темпом виконувала найкращу роботу. Далі треба знати якість матеріялу до обробітки, до фабрикації, до виробництва. Чи краще орудувати машиною одним рухом руки чи подвійним, або як ще можна кожне зайве колування рухів машини обминути?

Чому треба в основах прослідити працю машини?

Саме тому, щоб пізнати вартість праці машини, а далі, щоб себе потрапити зберегти перед випадком, каліцтвом або і смертю в наслідок удару, відірвання руки, ноги, голови рухом машини.

Чи можна влегшити собі працю?

Хто добре пізнав, збагнув та зжився з працею своєї машини, той сам у короткому часі побачить, скільки він виконував зайвих рухів у початках своєї праці і наскільки легшим способом можна при щадженні своїх сил виконувати ту саму працю.

Це ж саме собою, що й плугатар у першій годині своєї праці на ріллі, і робітник за станком у фабриці чи вуглекоп та промисловий робітник — кожний з них, що далі працює, то краще знає себе й легшим способом підходить до свого діла. Як мала дитина в школі важко зразу розбирає окремі букви, але по місяцях навчання мигом ловить і пи-

ше та читає кожне слово і потрапить читати й написати довгі речення, так теж і кожна праця веде шляхом досвіду до кращого знання.

Як використати досвід?

У першу чергу досвід дуже важний для кожного працюючого, бо через досвід легша праця, вона дає більші овочі, а далі людина з довголітнім досвідом не лише сама собі знає ціну, але й усі працюючі звертаються до неї за порадою, вказівками, напрямними. Досвідчена людина не сміє замикати в собі й думати тільки про себе та своє особисте добро. Чим більше культурна людина (бай-дуже, чи з вищою освітою, чи тільки самоук), то в неї повинні бути високі почування помогти кожному в його праці, бути другом-приятелем своїх знайомих і навіть чужих робітників, коли треба по-батьківськи відноситися та терпеливо вчити тих, що чинять ледве перші кроки у праці чи на ріллі, чи у фабриці, чи в копальні. Яка буде кому користь з того, що дехто багато знає, та замкнувшись в собі, дусить своє знання, скупий у словах, неохочий показати другому будь-яке навіть мале діло?! Хіба що краще сіяти довкола себе своє знання і повними жменями кидати його між своїх друзів, наче багатий сівач золоте збіжжя! І шанувати й любити та горнутися будуть усі до такої людини. Це гарна, чемна, чесна, ввічлива, розумна і добра людина! — отак будуть усі роби-

тники висказуватися про свого доброго вчителя. А вдсятеро краще з добрими людьми згубити, як із поганими найти.

Праця дає вдоволення

Нема в світі людини, що з легкою рукою на серці не сказала б, яке велике вдоволення дає добре виконання праці. Коли ще в часі праці поставали різні перешкоди, щось не йшло, а проте діло доведено до успішного кінця, то нема над це кращого почування, як вдоволення. — Який же я щасливий, що мені діло вдалося. Я безмежно вдоволений, що довів діло до бажаного висліді! — чуємо тоді з уст таких щасливців. Так скаже рільник, що засіяв у пору та на добрий час ріллю; так само з великою радістю простягне та випростує свої рамена робітник у фабриці. коли він на час, гарно, згідно з планом виробив свою роботу (шихту); зокрема щасливий вуглекоп, що йому поталанило розбити тверду брилу вугілля, визбирати без випадку все нагромаджене добро та по роботі вийти на денне світло і добре використати свій відпочинок.

Який щасливий господар, коли вийде у жнива на свою ниву та гляне на плоди своєї праці: довкола нього хвилює золота пшениця, пахне багатство і його аж манить пригорнути до грудей важкі колоски збіжжя, клякнути та піднести високо до неба в подяці свої руки за велике благословення. яке дає нам у своїх овочах наша щоденна праця.

Не менше щасливі робітники, коли вони будували хмародер і важко працювали та на своїх хребтах носили тоболи з тяжким матеріалом, а коли вже готова будівля високо пнеться до неба, вони гордо дивляться на овочі своєї праці, вони один одному весело всміхаються в очі, клепають себе вдоволено по раменах, дружньо підходять до свого керманича будови та, наче найкращі давні друзяки, взаємно перекидуються щирими словами.

А коли з фабрики кораблів виводять на широке море велике судно, то всі робітники із запертим віддыхом стежать за кожним рухом корабля, у погляді кожного дивна тривога: чи судно буде рівно плисти на воді, чи видержить свій тягар? Яка ж радість, коли корабель заколишеться легко, і тільки біла стежка постелиться, наче горіхова лущина — важке судно легко сунеться по глибині. Так тішилися колись славні запорозькі козаки, коли їх судна плили справно Чорним морем, вони співали бадьюру пісню: «Грай, море, грай, Чорне море...»

Перед кожною людиною відчинені ворота, що крізь них легко перейти, і йдучи шляхом витривалої праці, можна вивести себе з чорних манівців на соняшну дорогу, на цій дорозі не буде нічого такого, що в буденному житті видається нестерпним, осоружним, негарним і важким. Людина, якій просвічує велика ціль у її житті, а саме працювати, це наче орел, який не знає простору; він во-

лодар і може аж під самі хмари злетіти на своїх крилах. Людина праці досягає недосяжних вершин, неботичні гори в своїх думках перевищає, в дужих руках держить керму свого життя. І чим бурхливіші хвилі кидають людиною, тим вона сильніша, непереможна.

Кожний будь велетнем у своїй праці!

Нагорода за працю

Працюємо на те, щоб одержати нагороду за свою працю. А ця нагорода конечна, щоб ми могли жити, вбратися, їсти, мешкати, пригорнути стареньких батьків до себе, дати їм спокійну старість, виховувати свої діти, вивести їх у людей та їй забезпечити собі добрі роки старости.

Крім цього нагорода — платня за працю, за викінчене діло має ще й те значення, що спонукує людину-робітника краще працювати. «Яка праця, — каже приповідка, — така — платня». Це правда, бо за погану працю ніхто не признає доброї нагороди, навпаки — за навмисне спричинену погану або погано ведену працю карають. І зовсім слушно. Коли мірилом вартости людина є її праця, то за необов'язковість, за намір позбутися праці, ставитися до неї легковажно хіба не належиться ніколи нагорода.

Кожна людина працює інакше, бо вже конструкція та будова людського організму, хоч у загальному до себе подібні, вказують

на те, що мусять бути деякі різниці щодо якості та щодо кількості виконуваної людиною праці. Воно не важне, чи два шевці продовж десятиох днів зроблять однакову кількість чоботів, але важне, чи їх чоботи однаково солідно зроблені. Так само, коли два косарі вийдуть на сіножать, вони обидва косять, але все таки робота кожного з них дещо інша; та в сумі вона дає бажаний вислід. Можна б ось так на різних порівняннях доходити до висновку, чи і чия праця краща, важніша, певніша; та це вже не таке важне, як кінцеве досягнення праці.

Тим то й нагорода не обчислюється за саме ведення праці, але за виведення праці до її намічених та вказаних меж. Безперечно, що платиться і за часову працю, за одинднівки чи за години праці; але основна нагорода приходить за добре довершення діла і така нагорода має свою вагу.

Чим краще будеш працювати, тим кращу оцінку матиме твоя праця. Бо праця благословенна!

Кінець

З М І С Т

	Стор.
Що таке економія праці	5
Допоміжні сили	9
Як оминати труднощі в праці	10
Що значить щадити час	12
Як працювати легшим способом	13
Плян у праці	15
Здоров'я працюючих і робітників	17
Завдання робітника	19
Робітник і дисципліна	22
Робітник і чеснота	25
Хочу працювати, хочу творити	26
Вчитися працювати	35
Кожний робітник практикує	36
Практика і навчання	39
Треба навчитися орудувати машиною	40
Чому треба в основах прослідити працю мащини	41
Чи можна влегшити собі працю	41
Як використати досвід	42
Праця дає вдоволення	43
Нагорода за працю	45

